

De erfopvolging

auteurs: André Culot, *belastingconsulent*
Pierre Culot †, *kandidaat-notaris*

1. BEGRIPPEN

Openvallen van de nalatenschap	<p><i>Oorzaak:</i> het overlijden</p> <p><i>Tijdstip:</i> het overlijden (BW, art. 718)</p> <p><i>Plaats:</i> de woonplaats op het ogenblik van overlijden (BW, art. 110)</p>
Wettelijke erfopvolging	Intestaat nalatenschap of “ab intestato” = zonder testament
Erfgenamen Onregelmatige erfopvolger	<p><i>Erfgenamen:</i> personen die tot de nalatenschap komen op grond van (bloed)verwantschap met de erfflater, of op grond van huwelijk (langstlevende echtgenoot) of op grond van wettelijke samenwoning (wettelijk samenwonende partner).</p> <p><i>Uitsluiting:</i> Om te erven moet men op het ogenblik van het overlijden bestaan en de erfflater overleden. Zijn dus uitgesloten: de persoon die bij overlijden van de erfflater nog niet verwekt was; een persoon die bij overlijden verwekt was, maar niet levend, of niet levensvatbaar geboren is; een persoon die gelijktijdig met de erfflater overleden is; een persoon overleden verklaard is (BW, art. 721, 725).</p> <p><i>Onregelmatige erfopvolger:</i> de Staat, als er niemand tot de nalatenschap komt.</p>
Afstammelingen, bloedverwanten in de rechte opgaande lijn (ascendenten)/in de zijlijn	<p><i>De afstammelingen</i> van de erfflater zijn de personen die van hem afstammen (zijn kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen, enz., ongeacht hoe de afstamming is vastgesteld, ook door adoptie of volle adoptie).</p> <p><i>Bloedverwanten in de rechte opgaande lijn</i> zijn de personen van wie de erfflater afstamt (zijn vader, moeder, grootvaders, grootmoeders, overgrootvaders, enz.).</p> <p><i>Bloedverwanten in de zijlijn</i> zijn de personen die met de erfflater een gemeenschappelijke stamouder hebben (broers, zussen, neven, ooms, tantes, grootooms, groottantes, enz.).</p>

2. KEUZEMOGELIJKHEDEN EN FORMALITEITEN

Niemand is gedwongen een nalatenschap te aanvaarden.

De persoon tot een nalatenschap geroepen is (de erfopvolger), heeft de keuze uit drie mogelijkheden:

1. Zuiver aanvaarden (BW, art. 778)	<p>Vereist geen bijzondere formaliteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ ze geschiedt uitdrukkelijk, wanneer de erfopvolger in een authentieke of onderhandse akte de hoedanigheid van erfgenaam aanneemt; ☞ ze geschiedt stilzwijgend, wanneer de erfopvolger iets doet dat de wil om te aanvaarden impliceert, en dat hij slechts als erfgenaam kan doen. 	De zuiver aanvaardende erfgenaam is tot het hele passief gehouden, <i>ultra vires hereditatis</i> . Hij moet alle schulden van de nalatenschap betalen, ook indien daarmee de waarde wordt overschreden van hetgeen hij erft. Hij zal desnoods met eigen gelden moeten betalen.
2. Aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving. Dit is aanvaarding, onder voorbehoud dat er niet meer passief wordt gedragen dan dat er actief wordt geërfd. (BW, art. 793 tot 810bis)	Formaliteit: verklaring bij een notaris naar keuze. Die verklaring wordt vervolgens opgenomen in het centraal erfregister met verzoek aan schuldeisers en legatarissen, om zich binnen de drie maanden na opname in het register te melden (op het adres dat wordt vermeld, dit kan ook bij een notaris zijn).	De erfopvolger die onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaardt (beneficiaire erfgenaam) is slechts gehouden tot de schulden van de nalatenschap ten belope van zijn erfdeel, voor zover hij zich naar alle formaliteiten voor de aanvaarding en het beheer van de nalatenschap schikt.
3. De nalatenschap verwerpen (BW, art. 784 tot 792)	Formaliteit: verklaring van verwerping bij een notaris naar keuze. Deze verklaring wordt vervolgens opgenomen in het centraal erfregister.	De erfopvolger die de nalatenschap verwerpt wordt geacht nooit erfgenaam te zijn geweest. Het aandeel van hem die de nalatenschap verwerpt, komt ten goede aan zijn afstammelingen, indien plaatsvervulling plaatsvindt. De verwerping is in principe onherroepelijk (uitz. zie BW, art. 790).

1. DE REGEL VAN DE ORDE (BW, art. 731, 745, 746 en 750)

1ste orde	De bloedverwanten in de rechte nederdalende lijn (kinderen en hun afstammelingen)	De regel De bloedverwanten van de erflater worden opgedeeld in vier ordes. Zo worden ze opgenomen in een categorie, die de volgorde bepaalt waarin ze tot de nalatenschap komen. De eerdere orde sluit immers de volgende uit.
2de orde	1 ^o) De bevoorrechte bloedverwanten in de zijlijn: de broers en zusters (en hun afstammelingen neven, nichten, achterneven, enz.); 2 ^o) De bevoorrechte bloedverwanten in de rechte opgaande lijn: de vader en de moeder, die slechts tot deze orde behoren als ze samen met broers en zusters (of hun afstammelingen) tot de nalatenschap komen. Ieder van hen heeft recht op 1/4. Broers en zusters (en hun afstammelingen) krijgen dus 1/2, 3/4 of alles naargelang beide ouders nog leven, één ouder, of geen ouders.	
3de orde	De gewone bloedverwanten in de rechte opgaande lijn: de vader en moeder (als er geen broers en zusters of hun afstammelingen zijn), de grootouders, overgrootouders	
4de orde	De gewone bloedverwanten in de zijlijn: de ooms en tantes en hun afstammelingen, de grootooms en groottantes, enz.	

2. DE REGEL VAN DE GRAAD VAN VERWANTSCHAP BINNEN EEN ORDE (BW, art. 735, 737 en 738)

Een graad staat gelijk met een generatie

<p>Een generatie = een graad</p> <p>Tussen X (erflater) en zijn vader: één generatie, één graad. Tussen X en zijn kind: één generatie, één generatie tussen X en zijn kleinkind: twee generaties, twee graden.</p> <p>Een generatie = een graad</p>	<p>Vader</p> <p>Broer</p> <p>X</p> <p>Kind</p> <p>Neef</p>	<p>Tussen X en zijn broer: opklimmen naar de gemeenschappelijke ouder (vader) en terugkeren naar de broer: twee generaties, twee graden.</p> <p>Tussen X en zijn neef: drie generaties, drie graden.</p>
---	--	--

De regel

Binnen één orde heeft de dichtste in graad voorrang op de verdere graad.
Indien meerdere bloedverwanten in één orde tot dezelfde graad behoren, dan delen zij de nalatenschap per hoofd, dus elke bloedverwant een gelijk aandeel.

Bepering in de:

- 🔴 1ste orde: geen beperking
- 🔴 2de orde: geen beperking
- 🔴 4de orde: men erft niet boven de 4de graad

3. DE REGEL VAN DE PLAATSERVULLING (BW, art. 739 tot 744)

X (de erflater) had vier kinderen

Zoon A (†) (vooroverleden)	Zoon B (verwend)	Zoon C (in leven)	Dochter E (in leven)
Kleinzonen A ¹ , A ² , A ³	Kleinzonen B ¹ , B ² , B ³	Kleinzonen C ¹ , C ² , C ³	Geen afstammelingen
A ¹ , A ² , A ³ Kunnen de plaats van hun vader innemen	B ¹ , B ² , B ³ Kunnen de plaats van hun vader innemen	C ¹ , C ² , C ³ Kunnen de plaats van hun vader, die nog leeft, niet innemen	
A ¹ , A ² , A ³ Elk 1/12 (1/3 van 1/4)	B ¹ , B ² , B ³ Elk 1/12 (1/3 van 1/4)	C Erft 1/4	E Erft 1/4

De regel

Als een persoon die tot de nalatenschap zou geroepen zijn, vooroverleden is, dan wordt zijn plaats door zijn kinderen (afstammelingen) ingenomen. De regel geldt ook als die persoon op hetzelfde tijdstip als de erflater overleden is en bij verwerping.

In geval van plaatsvervulling, gebeurt de verdeling bij staken; dit betekent dat de kinderen samen het deel van hun overleden ouder verkrijgen, niet uit eigen hoofde.

Bepering

Plaatsvervulling is beperkt tot de afstammelingen van:

- 🔴 de kinderen van de erflater;
- 🔴 de broers en zussen van de erflater;
- 🔴 de ooms en tantes van de erflater.

4. DE REGEL VAN DE KLOVING (BW, art. 733, 752 en 753)

De kloving is de verdeling van de nalatenschap in twee gelijke delen, het ene voor de bloedverwanten van de vaderlijke lijn, het andere voor die van de moederlijke lijn, waarbij de volle bloedverwanten in elke lijn, dus twee keer, gerekend worden.

Zijn er slechts in één lijn bloedverwanten in de erfelijke graad, dan valt de nalatenschap volledig te beurt aan de bloedverwanten van die lijn.

De regel

De regel van de kloving wordt toegepast in de volgende twee gevallen:

- kleine kloving:** wanneer de overledene als erfgenamen bevoorrechte bloedverwanten in de zijlijn (broers, zusters en hun afstammelingen) nalaat die uit verschillende relaties zijn geboren;
- grote kloving:** wanneer de overledene noch bloedverwanten in de nederdalende lijn noch bevoorrechte bloedverwanten in de zijlijn nalaat, dus wanneer zijn dichtste bloedverwanten (gewone of bevoorrechte) bloedverwanten in de rechte opgaande lijn en/of gewone bloedverwanten in de zijlijn zijn.

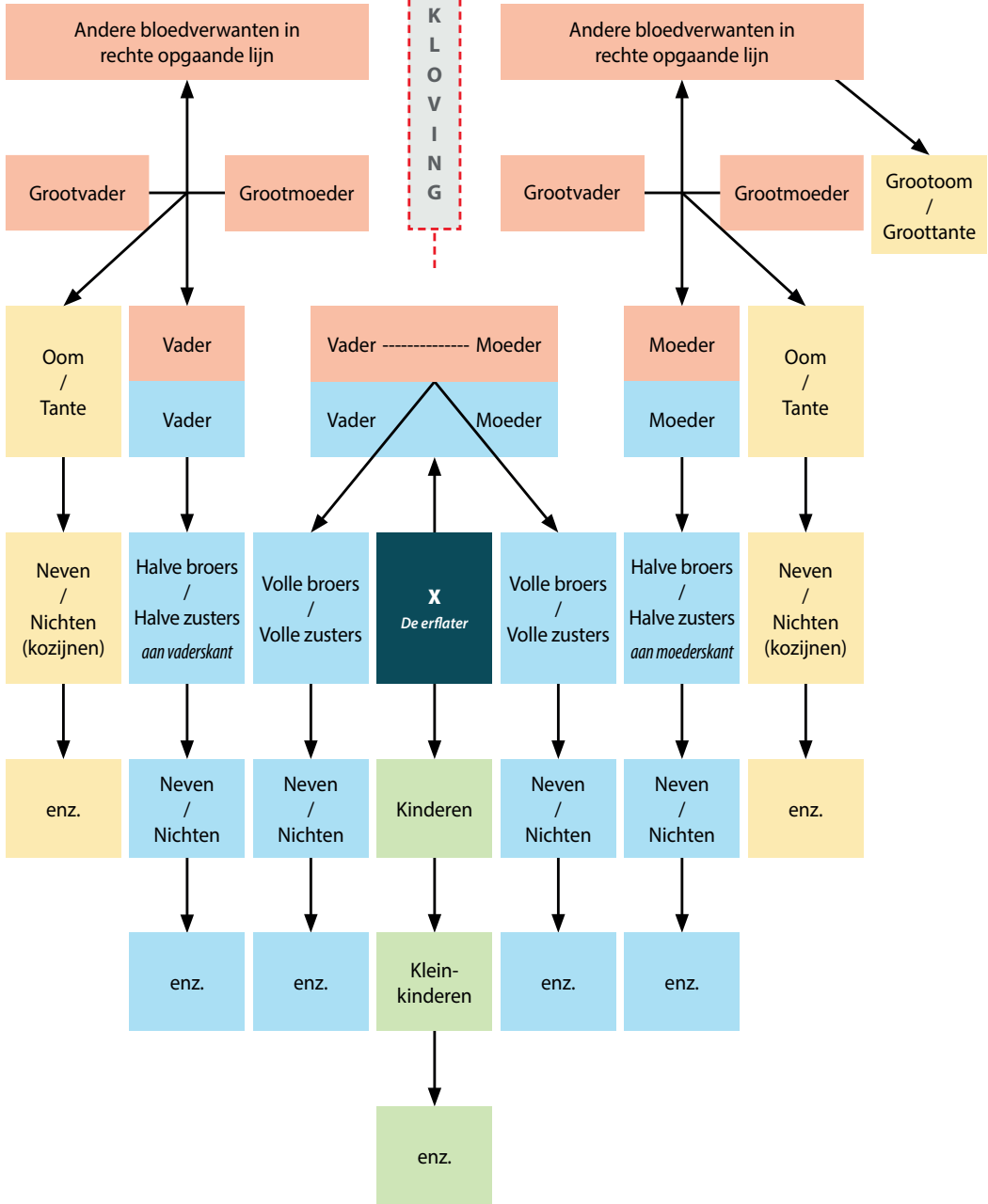
5. DE REGEL VAN DE BEPERKING VAN HET ERFOPVOLGINGSRECHT (BW, art. 755)

De gewone bloedverwanten in de zijlijn van verder dan de vierde graad kunnen niet erven, tenzij ze bij plaatsvervulling geroepen worden. De beperking van het erfopvolgingsrecht geldt niet voor de afstammelingen van de overledene, noch voor zijn bloedverwanten in de rechte opgaande lijn, noch voor zijn bevoorrechte bloedverwanten in de zijlijn.

Vaderlijke lijn

Moederlijke lijn

K
L
O
V
I
N
G

1. ERFRECHT VAN DE LANGSTLEVENDE ECHTGENOOT (BW, art. 745bis)

De regel

1. *Samenloop met afstammelingen (zelfs van een vorige relatie)*: de langstlevende echtgenoot verkrijgt het vruchtgebruik van de hele nalatenschap;
2. *Samenloop met bloedverwanten in de zijlijn of met bevoorrechte bloedverwanten in de zijlijn*: de langstlevende echtgenoot verkrijgt de volle eigendom van het deel van de eerststervende in het gemeenschappelijk vermogen (in principe 1/2 tenzij bij huwelijksvoorwaarden daarvan is afgeweken) of in goederen die tussen de erflater en de langstlevende in onverdeeldheid zijn + het vruchtgebruik van de overige eigen goederen van de erflater;
3. *Samenloop met andere erfgenamen (gewone bloedverwanten in de zijlijn)*: de langstlevende echtgenoot verkrijgt de volle eigendom van de hele nalatenschap
4. *Zonder samenloop (geen andere wettelijke erfgenamen)*: de langstlevende echtgenoot verkrijgt de volle eigendom van de hele nalatenschap.

Voorwaarden waaraan de langstlevende echtgenoot moet voldoen om te erven

1. Niet uit de echt noch van tafel en bed gescheiden zijn;
2. Niet onwaardig zijn om te erven.

N.B.: Het erfrecht vervalt niet als de langstlevende echtgenoot hertrouwt.

2. ERFRECHT VAN DE WETTELIJK SAMENWONENDE PARTNER (BW, art. 745octies)

De regel

Ongeacht de samenloop verkrijgt de langstlevende wettelijk samenwonende partner

- 🔴 *het vruchtgebruik van het onroerend goed dat tijdens het samenwonen het gezin tot gemeenschappelijke verblijfplaats diende, en van het daarin aanwezige huisraad;*
- 🔴 *het recht op de huur van het onroerend goed dat bij het openvallen van de nalatenschap het gezin tot gemeenschappelijke verblijfplaats diende en verkrijgt het vruchtgebruik van het daarin aanwezige huisraad.*

Dit erfrecht is niet van toepassing indien de langstlevende wettelijk samenwonende partner een afstameling van de erflater is.

Voorwaarden waaraan de wettelijk samenwonende partner moet voldoen om te erven

1. Een verklaring van wettelijke samenwoning met de erflater hebben afgelegd (de datum wordt vermeld op het ontvangstbewijs afgegeven door de ambtenaar van de burgerlijke stand);
2. De wettelijke samenwoning mag niet beëindigd zijn bij leven van de erflater (op eenzijdige of gezamenlijke verklaring).

N.B.: Dat de partners feitelijk gescheiden waren tast het erfrecht van de langstlevende niet aan.

3. ERFRECHT VAN HET GEADOpteERDE KIND (BW, art. 356-1, lid 1, en art. 745, lid 1)

Een kind dat ten volle is geadopteerd (en zijn afstammelingen) heeft dezelfde rechten als een eigen afstameling. Het erft in de nalatenschap van de adoptant, en van de overige bloedverwanten van de adoptant, zoals een afstameling. Het gewoon geadopteerd kind (en zijn afstammelingen) erft van de adoptant zoals een eigen afstameling. Maar het erft niet van de bloedverwanten van de adoptant, omdat de gewone adoptie met hen geen verwantschapsband schept.

4. VRUCHTGEBRUIK VAN VADER OF MOEDER DIE IN SAMENLOOP IS MET ERFGENAMEN VAN DE VIERDE ORDE (BW, art. 754)

Wanneer de vader (of moeder) opkomt samen met een erfopvolger van de andere lijn, verkrijgt hij of zij, boven de 1/2 in volle eigendom, nog 1/3 in vruchtgebruik van hetgeen naar die andere lijn gaat.

5. DE ANOMALE ERFOPVOLGING VAN DE ASCENDENT-SCHENKER (BW, art. 747)

De bloedverwanten in de opgaande lijn erven, met uitsluiting van alle anderen, de zaken door hen geschonken aan hun kinderen of afstammelingen die zonder nakomelingschap zijn gestorven, wanneer de geschonken zaken nog in natura aanwezig zijn in de nalatenschap. Indien de zaken zijn vervreemd, bekomen de bloedverwanten in de opgaande lijn de prijs die daarvoor nog verschuldigd mocht zijn. Zij erven ook de rechtsvordering tot terugneming die de begiftigde mocht hebben.

RESERVE EN BESCHIKBAAR DEEL

Noodzakelijke voorwaarde om de inkorting te genieten: tot de nalatenschap komen

Kunnen ingekort worden:

- Ⓜ Contractuele erfstellingen
- Ⓜ Giften bij testament: direct (legaten) of indirect (onterving)
- Ⓜ Schenkingen onder de levenden (ongeacht de vorm)
- Ⓜ Clausules van vooruitmaking of van ongelijke verdeling indien ze inkortbaar zijn (BW, art. 1458, lid 2, 1464, lid 2, en 1465)

Reserve van afstammelingen zonder langstlevende echtgenoot (BW, art. 913 en 914)

Aantal kinderen van de erflater	Globale reserve ongeacht aantal kinderen	Individuele reserve per erfgenaam	Beschikbaar deel
1 kind (*)	1/2 VE	1/2 VE	1/2 VE
2 kinderen (*)	1/2 VE	1/4 VE	1/2 VE
3 kinderen (*)	1/2 VE	1/6 VE	1/2 VE
4 kinderen of meer (*)	1/2 VE	(1/2 VE) aantal kinderen	1/2 VE

(*) of afstammelingen van dat kind of van die kinderen, maar dan per staak

Reserve van de langstlevende echtgenoot (BW, art. 915bis)

Abstracte reserve	Concrete reserve
Vruchtgebruik op 1/2 van de nalatenschap	Vruchtgebruik op het onroerend goed dat bij het overlijden van de nalatenschap het gezin tot voornaamste woning diende en van het daarin aanwezige huisraad

Minstens de concrete reserve, eventueel aan te vullen tot de abstracte reserve.

Onterving mogelijk: bij feitelijke scheiding van meer dan zes maanden vóór het overlijden, en voor zover of een echtscheidingseis of een vordering tot afzonderlijk verblijf was ingediend (BW, art. 915bis, lid 3).

Het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot bezwaart zo min mogelijk de reserve van de kinderen (art. 914 BW).

De langstlevende echtgenoot kan geen inkorting bekomen van schenkingen die gebeurd zijn vooraleer hij met de erflater gehuwd was (art. 915 bis § 2/1 BW).

De langstlevende echtgenoot heeft recht op vruchtgebruik op de goederen die de erflater tijdens zijn huwelijk met de langstlevende echtgenoot heeft geschonken, met voorbehoud van vruchtgebruik voor zichzelf, voor zover hij tot aan zijn overlijden titularis van dat vruchtgebruik is gebleven (art. 858bis § 3 BW)

Ab intestat en vacante nalatenschap, twijfelachtige devolutie

Zekerheid over een devolutie louter op basis van verklaringen van bekende of mogelijke erfgenamen is eigenlijk een 'contradictio in terminis'.

De nodige opzoekingen kunnen lang duren en complex zijn, en het risico op betwisting is reëel. De gevolgen hiervan zijn soms niet te overzien.

Een beroep doen op een professioneel genealoog kan heel wat problemen en risico's vermijden.

Genealogie Decuyper werkt al meer dan 70 jaar samen met notarissen, advocaten en juristen op het gebied van de opsporing van erfgenamen.

Wij zijn in meer dan 7500 dossiers van verschillende aard tussengekomen:

- Opsporing van erfgenamen in België en het buitenland;
- Opzoeking van eigenaars (van verlaten panden of gronden);
- Spuurwerk naar onbekende of verdwenen begunstigen van levensverzekeringen;
- Het verzamelen van akten van Burgelijke Stand;
- Opstelling van stambomen;
- Berekening van het erfdeel;
- Toezicht op de devolutie;
- Vertegenwoordiging van de teruggevonden erfgenamen (die in het buitenland wonen) met het oog op de erfenisverdeling;
- Repatriëring van activa
- Administratieve & "vertaal" ondersteuning

Genealogie Decuyper werkt dagelijks samen met talrijke buitenlandse vakgenoten om de takken van families terug te vinden over de hele wereld.

Beroepsaansprakelijkheid: AG Insurance

Auteurs: André Culot: *belastingconsulent I.A.B., registratie- en erfenisrecht adviseur, Hoogleraar bij de ESSF, de EFP en de FUCaM, wetenschappelijke medewerker bij de ULg, Hoofdredacteur van de Recueil général de l'enregistrement et du notariat*

Pierre Culot †: *Kandidaat-notaris, behaalde een diploma in Fiscaal wetenschap (ESSF) en was Hoogleraar bij de EFP, de FUCaM en la Chambre belge des comptables*

Wetenschappelijk comité: Prof. dr. Hélène Casman, *hoogleraar VUB/ULB, erenotaris*
Mr Pierre Nicaise, *Docent aan de UCL, geassocieerd notaris*

Verantwoordelijke uitgever: Genealogie DECUYPER, Priester Cuypersstraat 3, 1040 Brussel
www.gendec.be - info@gendec.be
Tel.: 02 478 02 36 - Fax: 02 478 00 68

Ontwerp en vormgeving: Unicorn Graphics - www.unicorngraphics.be - info@unicorngraphics.be

Ontdek al onze fiches op www.gendec.be